

Mállýskur

Mál mismunandi hópa
Kafli 4.3

Félagslegar mállýskur

- Félagslegt mál
 - Aldursbundið mál
 - Kynbundið mál
 - Mál menntaðra / stéttbundið mál?
 - Starfstengt mál
- Birtingarmynd
 - Orðaforði
 - Setningagerð
 - Áherslur
 - Talhraði

Kynbundið mál

- Konur:
 - Nýjungagjarnari málnotendur
 - Leggja fyrir niður staðbundnar mállýskur
 - Fljótari að tileinka sér framburðarnýjungar
 - Nota frekar það mál sem nýtur virðingar/útbreiddara
 - Tala frekar á „innsoginu“
 - Geta ekki þagað til að draga andann!
 - Aðferð til að halda orðinu og hleypa ekki öðrum að

Kynbundið mál

- Konur frh.:
 - Nota úrdráttarorð s.s. frekar, nokkuð, svona, þú veist
 - Til marks um óöryggi eða óákveðni?
 - Aðferð til að virkja þann sem talað er við?
 - Vilja ekki taka of stórt upp í sig eða vera kallaðar frekjur?
 - Annað?

Kynbundið mál

- Konur frh.:
 - Halasurningar eins og „er það ekki?“, „hvað finnst þér?“ og „ertu ekki sammála?“
 - Ekki algilt einkenni á máli kvenna skv. rannsóknum
 - Ber vott um óöryggi?
 - Samtalstækni?
 - Úrdráttur?
 - Ekki „besservisser“?

Kynbundið mál

- Konur frh.:
 - Styðjandi tal og endurgjöf s.s. „hvað ertu að segja?“, „er það?“, „ertu að meina þetta?“, „ertu ekki að grínast?“, „já“, „aha“
 - Kurteisi?
 - Staðfesting á hlustun?
 - Karlmenn: taldir túlka þetta sem samþykki/staðfestingu

Kynbundið mál

- Karlmenn:
 - Grípa frekar fram í?
 - Hrútskýringar (e. mansplaining)
 - Eiga auðveldara með halda orðinu?
 - Eru öruggari með sig í samtölum?
 - Dýpri rödd = vald?
 - Margaret Thatcher
 - Angela Merkel

Aldursbundið mál

- Nýjungar í máli yfirleitt tengdar yngri kynslóðinni
 - Uppruni málbreytinga: Oftast börn á máltökuskeiði
- RÍN (1980)
 - Höskuldur Þráinsson og Kristján Árnason
 - Framburður

Aldursbundinn framburður

- RÍN: Framburðarfrávik milli kynslóða
 - Höggmæli – kemur fram þar sem /b,d,g/ stendur á undan /n/
 - Bjarni, hérna, hefna, vegna
 - Nú: Einstaklingsbundinn, ekki bundinn við börn
 - ks-framburður – lokhljóð borið fram í stað önghljóðs
 - Buxur, vaxa, hugsa

Aldursbundið mál

- Óskýrmæli
 - Brottfall önghljóða
 - dagblað, maður
 - Brottfall nefhljóða
 - eins
 - Brottfall atkvæða
 - klósettið
- Elsta og yngsta kynslóðin
 - Ástæður?

Aldursbundið mál

- Germynd vs. þolmynd

- Jón lamdi Sigga

Germynd

- Siggi var laminn af Jóni

Þolmynd

- Nýja þolmyndin

- Það var lamið Sigga

- Það var hrint mér („Mér var hrint“)

- Það var gefið mér pakkann („Mér var gefinn pakki“ eða „Pakkinn var gefinn mér“)

- Joan Maling og Sigríður Sigurjónsdóttir 2000 og síðar

Aldursbundið mál

- Nýja þolmyndin
 - Nýja setningagerðin (JM og SS)
 - Einkum bundin við mál barna og unglunga
 - Til dæmi frá miðri síðustu öld
 - Tilbrigði í íslenskri setningagerð:
 - 20-25 ára aldurshópur – margir höfnuðu np.
 - Virðast hafa lagt þessa nýjung af
 - Er hægt að skýra þessa niðurstöðu með öðrum hætti?

Aldursbundið mál

- Málsnið unglinga
 - Styttingar/rafmál
 - Náttla, mrg, gegt, lol, eikka, h8
 - Ekki bundið við íslensku
 - Slettur, misvel aðlagaðar
 - issjú, seifa, huge, reddí
 - Nýyrði / nýmerkingar
 - pæla, hnakki, skinka, gemsí

Stéttbundið mál

- Lítil stéttskipting á Íslandi
 - Stéttbundið mál lítið verið rannsakað á Íslandi
- Erlendar rannsóknir sýna fram á stéttbundið mál t.d. í Bretlandi
 - Cockney-enska vs. RP-framburður/BBC-enska/Oxford-enska

Stéttbundið mál

- Nýja þolmyndin
 - Öfug fylgni við skólagöngu móður (og föður)
 - Sjá töflu bls. 72 í Tungutaki
 - Búseta líka áhrifsbreyta: Algengari austan Elliðaána og á landsbyggðinni
 - Er einhver tenging milli menntunar og búsetu?

Stéttbundið mál

- Nefnifallsfrumlag algengast í íslensku
- Flest aukafallsfrumlög eru í þágufalli
 - Algeng með skynjunar- og tilfinningaumsögnum
- Þágufallssýki (þágufallshneigð)
 - Nefnifalls-/þolfallsfrumlög höfð í þgf.
 - kvíða (nf), hlakka (nf), dreyma (þf), langa (þf)
 - Algengari meðal barna ómenntaðs verkafólks
 - Ásta Svavarsdóttir 1980-1981

Stéttbundið mál

- Þágufallssýki frh.
 - Gömul í málinu
 - Finnst í handritum
 - Springur út um miðja 19. öld
 - Ekki viðurkennt mál
 - Rithöfundar hafa notað hana til að sýna fram á stéttskiptingu
 - Elías Mar í *Vögguvísu*
 - Ásta Sigurðardóttir í smásögunni *Sunnudagskvöld til mánudagsmorguns*
 - Notað í stað Cockney-enskunnar í íslenskri þýðingu *My Fair Lady*

Stéttbundið mál

- Þágufallssýki frh.
 - Skólakerfið hefur barist gegn henni
 - Ekki eins hatrammlega og gegn flámæli
 - Samræmd próf í grunnskóla
 - Er breytingin þf. -> þgf. á andlögum þágufallssýki?
 - Leigjendurnir rústuðu **íbúðina**/íbúðinni.
 - Mamma keyrði **börnin**/börnunum í skólann
 - Skólakerfið virðist ekki líta svo á

Hinsegin mál

- Málfræðilegt kyn
 - Kk, kvk, hk
 - Óháð líffræðilegu kyni (yfirleitt)
 - Ilmur, Sturla, ráðherra
 - En reyndar flugfreyja, hjúkrunarkona, fóstra
- Líffræðilegt kyn:
 - Frá alda öðli: kk og kvk
 - Málið ekki svo einfalt
 - Tvíkynhneigð, pan, trans, samkynhneigð, kynsegin

Hinsegin mál

- Orðaforðinn gerir ekki ráð fyrir nýju landslagi í kynupplifun og kynhneigð
 - Persónufornöfn: hann, hún og það
 - Hver vill vera „það“? -> hán
 - Nafnorð: kærasti/kærasta, unnusti/unnusta
 - -> kærast, unnust
 - Hýrýrði: Samkeppni Samtakanna '78 um hinsegin orð í ágúst 2015
 - Dulkynja = vífguma (e. *androgynous*), bur (í hk, í stað sonur/dóttur), eikynhneigður (e. *asexual*)

Ítarefni

- *Burið mitt vífguma. 2015. Samtökin '78. Sótt þann 14. mars 2015 af <http://www.samtokin78.is/frettir/nyjar-frettir/5908-buridh-mitt-er-vifguma-hyryrdhi-2015>*